

ИГОР МАРОЈЕВИЋ

ПРАВЕ БЕОГРАЂАНКЕ

Једне вечери почетком априла некако је доспео до нестабилног дела Генералштаба, пуног рупа од бомбардовања 1999. године. Зградом се пео по потпуном мраку; све и да је користио батеријску лампу, светлост не би била довољна да укаже на све шупљине у које је могао упасти и тако највероватније погинути. Пошто се то пуклом срећом није десило, остало му је да се пробије до врха зграде. У тренутку кад је с омчом коју је монтирао на врху Генералштаба скочио пут плочника, себи је пуцао у уста. Омча је пукла и с велике висине се смрскао на асфалт; извршио, практично, троструко самоубиство.

Ни посмртни испраћај није осмишљен много суптилније. Свим посетиоцима који су покушали да приђу просторији за испраћај за кремирање приватно обезбеђење је тражило позивницу. Претходног дана је неко из Олгине фирме израдио дигиталне позивнице с текстом: „Игор Маројевић је са задовољством очекивао Ваш долазак на свој испраћај за кремирање” и она их је послала на имејл адресе. (На оне које је прикупила из покојниковог лаптопа упутила је циркуларни конкурс за посмртни говор „написан у духу покојника”, уз напомену: „бодоваће се ко му је од такмичара био пријатељ”.) Сваког ко није уз себе имао одштапану љубичастоцрну позивницу радници приватног обезбеђења које је Олга ангажовала на налог покојника удаљили су од разређене одбрамбене врсте коју су формирали испред просторије и тако омогућили да се испуни Маројевићева последња жеља: да му на сахрану дођу само они које је у неком свом раздобљу, претежно последњих година, *он* оценио *блиским*. Изразите промене расположења у разним раздобљима његовим одразиле су се на необичан избор званица.

Већина непозваних и избачених деловала је увређено или бар зачуђено. Неки су одмах отишли, а други остали чекајући хоће ли се десити нешто, или нису имали где да потроше време већ планирано за сахрану. Није било превише света: испрва приближно тридесет пет особа у просторији, а четрдесетак изван. На сваких пет-шест минута бар по један од потоњих напустио би погреб.

Чињеница да је и једна кучка, додуше врло лепа хаски Ени, примила позивницу, а тридесетак људи стајало ван простора за кремирање, могла је да засмеје или наљути, пре свега зависно од тога где ко стоји. Енина власница Ема Младеновић дошла је у црнини, мада би прошла и као готичка дама.

Изненада се појавила и Бојана. Пришла је једном од безбедњака и рекла му да мора да саопшти нешто стварно важно и хитно покојниковој мајци. Док се овај двоумио, осмехнула му се и дискретно се облизнула.

– Има неке важне вести за мајку оног несрећника! – узбуђено је стражар викнуо газди, који је обома добронамерно махнуо руком.

Бојана је пришла покојниковој мајци и тихим гласом је известила да јој је Игор за неке исповести остао дужан хиљаду евра.

– Пошто вам исплату тражим на сахрани сина, имате попуст: деветсто – рекла је с извесном топлином и дискретним жалосним осмехом. – Примите моје саучешће.

Гђа Маројевић као да није могла да схвати о чему јој девојка говори. Већина званица правила се да не примећује шта се дешава. Пажњу су обратили једино Белан, најбољи покојников пријатељ Александар Илић, неки Живановић и жена за коју ће се испоставити да је Маројевићева тетка Неда из Никшићке Жупе.

Илић је на свом мобилном чуо обавештење да му је још неко реаговао на Инстаграму. Тамо је који минут раније окачио слику сандука с именом и презименом покојника и назвао је „Мртва природа”. „Какав је то начин!?” написао му је Александар Милановић.

Неда је пришла Бојани и покушала да је ошамари. Била је јача али и тридесетак година старија: Бојана ју је ухватила за обе руке.

– Говно једно – шкргутала је немоћно Неда. Београђанка и Земунка заузврат јој је обећала да ће јој јебати матер.

Радници обезбеђења изненађено су посматрали како се две жене гушају. Тренутну инертност сигурносњака искористила је једна онижа девојка да утрчи кроз њих, а затим и кроз врата просторије за преткремирање. Баш пре но што би Бојана надјачала Неду, девојка ју је бацила на земљу школским примером лоу кика по натколеници.

Сектор за безбедност коначно се умешао и на различите стране извео цуру и Бојану. Црвенкоса је псовала и махала песницом,

окрећући се пут непознате девојке која ју је ударила и гђе Маројевић. Клицала је да ће покојников дуг преузети сви њему најближи.

Док је Бојана напуштала гробље, као и док се тукла, сликало ју је двоје-троје фоторепортера који су све време мирно стајали ван просторије предвиђене за званице. На крају је Бојани пришао њен дечко Шими Бекјарев, чврсто и солидарно је ухватио за подлактицу и одвео је према свом аутомобилу, мимо прописа паркираном недалеко одатле.

Доста позваних и још више незваних све то је гледало орасположено. Нешто достојанственије се држала Ени, која је, машући главом ка вратима просторије, псећим дијалектом људског језика објашњавала газдарици да треба да иду. Ема је чвршће ухватила поводац и лако помакла Ени, која је вероватно била јача од ње, али газдарица ју је уверила у супротно: жена је ипак била лукавија од кучке.

– Стрина од почетка саучешћа изгледа овако – коментарисала је једна цура за коју се по правцу погледа могло закључити да говори о гђи Маројевић. – Исто је изгледала у болници кад су јој, док јој је умирала ћерка а моја сестра од стрица, јавили да јој је брат из Војводине, који пре тога није боловао, умро од можданог удара. Тад јој се исто овако као данас поглед заледио. Али ја сам отрчала до доктора и рекла му шта се десило. Стрини су дали инјекцију и више није изгледала одсутно. Рекла је лекару да не долази у обзир да јој рођени брат и још рођенија шћер страдају истога дана. Тражила му је килограм кисеоника да га убризгава ћерки до после поноћи. Био је дирнут, ко не би био. Дао јој је кило кисеоника. Мајка га је полако убризгавала ћерки и љубила је. Потоње што је моја несретна сека, врло мало по поноћи, учинила јесте да се придигне, пољуби мајку, врати главу на јастук и издахне – рекла је девојка и почела да плаче.

Када су кола хитне помоћи дошла по гђу Маројевић, Белан је пришао Олги.

– Не знам да ли да вам изјавим саучешће – рекао је, а она је слегнула раменима и благо се осмехнула. Био је то, колико је Белан приметио, први њен осмех на церемонији. Пружио јој је руку и прстима осетио како јој је кожа надланице глатка као у тек пунолетне девојке и пријатно хладна на додир. Олга је нешто заустила, али прекинула ју је цура која јој је пришла и представила се као новинарка Нада.

– Гђице Мартиновић – рекла је и укључила мобилни телефон – како то да Игор баш вама повери новац за организовање гробног

места и сахране и то после свађе с вама а пре судског отварања тестаментa?

– Нисмо се свађали него разишли – рекла је Олга и вероватно презриво осмотрила новинарку; није се могло видети од тамних *реј бан* наочара које је носила.

– Зашто је бирао овакав ритуал с позивницама и, да кажем, циркусом? Да ли сте га подржали у томе?

– Наравно да не! И немојте ме толико испитивати за мој приватни живот! – викнула је Олга. Неколико званица радознало ју је погледало.

Новинарка је прснула у гласан смех, који је још више привукао погледе присутних. Добро се забављала. И пристајало јој је: за својих четрдесетак година деловала је веома младалачки. Искључила је мобилни и рекла: – Драга, сада и још неко време нећеш имати приватни живот па ти је боље да мени одговориш. Ја сам једна од врло ретких новинарки које је позвао на своју сахрану. А знаш ли зашто? Јер смо били пријатељи. Буди сигурна да ће ови које није позвао и који нису могли да уђу писати много злурадије о овоме него ја. Добро, немам времена, али бићу океј према теби, разумем те, ево и мање приватног питања – рекла је одједном пословно, поново укључујући мобилни. – Дакле... где и кад вам је тражио да му организујете сахрану... и да ли вам је појаснио жељу да буде оваква? – пружила је мобилни телефон према Олги.

– Још пре пет година, кад ме у Бечу водио на гроб Томаса Бернхарда... – покушавала је Олга да одговори – причао ми је какву сахрану жели да му организујем. Није ми рекао зашто баш такву. Ни његову молбу ни своје обећање нисам узела заозбиљно. Али ето, стварно се убио...

– Значи да сте му обећали... Шта сте му обећали?

– Да ћу му организовати сахрану какву ми је тражио.

– А знате ли што се убио? – питала је новинарка.

Олга је размишљала шта да одговори. Узбуђена ишчекивањем, новинарка јој се унела у лице искрено, или одлучно, или дрско, или бездушно, или, једном речју: професионално.

– Самоубиство је ту увек било опција – рекла је Олга. – Мислим да је просто желео да га окуси. Да из прве руке окуси самоубиство.

Канда је новинарку одговор помало разочарао. Ипак, могла је да се утеши чим је препознала Филипа Давида и Лазара Ристовског и пришла им за изјаве.

Ени се отргла газдарици с повоца и хитро прошла кроз полуотворена врата просторије за испраћај за кремирање, а потом и кроз

ред телохранитеља. Ема је стајала скамењено и у неверици осматрала брзу кучку која је већ била удаљена двадесетак метара.

– Више немам куцу! – завапила је и потрчала према поларној лепотици. Пошто је била у ципелама од десетак центиметара, искренула је штиклу и пала, искрећући можда и ногу. Сликари Тафил Мусовић и Александар Илић придигли су је и помогли јој да се врати у просторију.

Изгледало је да Ема није ништа ни уганула а камоли сломила, не рачуна ли се штикла. Као да није ни пала, све време је, осврћући се, гледала у Ени и плакала не обраћајући пажњу на људе који су јој помагали. Куца је застала и безбрижно и безобразно је меркала с педесетак метара, пишајући по нечијем гробу. Тиме је забавила неке људе ван просторије који су се церекали и бодрили је. Фоторепортери све то нису забележили јер су у међувремену отишли, као и не мање од половине незваних.

Неколико десетина присутних за време застоја изазваног неочекиваном тучом трију жена и бегом керуше гласно је разговарало испијајући неко од пића која је служио конобар у ливреји. Ема је заквачила напуклу штиклу, али је тежину приликом стајања пребацила на ногу на којој је ципела била здрава. Ипак, добро се маскирала, мада се то можда не би рекло да јој није помогло нездраво, мутно светло које се толико агресивно колебало између жуте и беле да је учинило неприметним многе детаље у просторији, па тако и стање Емине ципеле. (Улогу шминке за очи и уста, за тело јој је одиграло болесно магличаво светло просторије.) Победничка боја, односно неутрална светла коморе за преткремирање, изабрана је након што је Олга замолила окупљене за „њихових драгоцених и љубазних неколико минута” и саопштила да је Душан Недељковић добитник прилике да саопшти свој посмртни говор, за који се она одлучила међу свим приспелим на конкурс; списатељ је деловао изненађено, као да му то није раније саопштила, и свој и иначе мало исколачен поглед претворио у константно бечење; јарко белило његових беоњача одагнало је присуство нескладног жутила и чак као да се у неком тренутку одбило о неки од зидова, дробећи маглу осталу од дотад наметљивог жутњикавог пресијавања.

Кад је Олга тог згодњикавог и снажног трбушастог човека замолила да се обрати присутнима, али да пре тога каже да ли неким чудом има принт говора којим је конкурисао, он је климнуо главом и спустио је, да бар мало предахну жуто па и бело светло просторије, оба измрцварена његовим запрепаштеним а упечатљивим погледом. Срећом, на очи је ставио наочаре чија стакла су пригушила јарку светлост коју су емитовале његове беоњаче.

Недељковић је наглас прочитао да њему неће бити тешко да одржи последње слово лику који многима није био драг. Рекао је и да је имао времена да се спреми јер је знао да ће Игор умрети, али и да је мислио како је он бирана душа.

– Знам, драги мој, да би сада искочио из сандука и ударио ме првим предметом ког би се дохватио. Зато сам на време посклањао лопате – Душан је читао говор који очито није писан за испраћај за кремирање. – Ниси могао да дођеш до речи од мене, нервирао си се због тога, ја сам се обуздавао да те саслушам, али дошло је мојих пет минута. Сада ја комотно причам, а ти ћутиш.

Истовремено је заплакала шачица девојака и жена. Осим у случају Маројевићеве сестре од стрица, неко са стране не би могао разлучити које су му од оних што га оплакаху род а с којима је био близак по неком другом основу. И Ема је плакала, да ли због покојника или због одбегле керуше. Сестра од стрица ронила је сузе тако, као да је пред сахрану попила неколико литара воде. Неким радозналим познаницама или рођакама поверила је да плаче много више због стрине него због покојника.

– Нека је он сам себе скратио на прах и спрдњу од гроба. Али то је сад породични гроб. Шта му је та велика жена крива да мора да је тако смањи и нагрди!?

– Збиља сте мислили последње што сте рекли новинарки? – питао је Белан Олгу, сачекавши да се она удаљи од Недељковића, ког је неко време пажљиво слушала. – Мени личи да је имао неки интимнији разлог да се убије.

– Једном ми је рекао – рекла је после краћег размишљања – да је једина његова права жеља целог живота да га одузме себи. Тада је сваки дан пио и дувао и пушио две и по кутије дневно. Да ли из шале ил' збиље, жалио се како чини све што може да добије неку смртоносну болест, али му организам не излази у сусрет – рекла је, осмехнула се, ставила руку на уста и осмотрила Белана.

Скинула је сунчане наочаре и обрисала их ивицом кошуље. Успут је поново погледала Белана: очи су јој биле тамне и веома крупне. Баш кад је задрхтао од те количине погледа, уозбиљила се и вратила наочаре на лице.

– Дан након његове смрти – наставила је дубљим гласом – позвао ме његов адвокат у своју канцеларију. Уз новац за све трошкове око сахране и Игоров лаптоп дао ми је и његов списак званица и упутства где и како да буде сахрањен, и покојникову писану напомену да се ни случајно не деси да буде позвана иједна студенткиња из провинције, а ја сам знала на кога је мислио – казала је. – Мени је пре говорио и да би највише волео да буде сахрањен у розаријуму јер му класични гроб делује као да се покојник толиким

простором који заузима, да простите, постхумно курчи – осмехнула се и поруменела.

Недељковић је у опширном говору устврдио да по Маројевићу цела једна супкултура треба да носи име и да је тај човек једном својом причом лансирао светски књижевни покрет дигитални реализам, па му је он спаковао андроид у сандук. Живановић је гласно и провокативно почео да се смеје и тако заглушио говорника, који је неометено наставио. Када се поново разазнало о чему прича, Недељковић је већ завршавао подужи говор:

– Надам се да се више никада нећемо видети. На земљи сигурно, а ни на небу. Хоћу да барем у паклу будем без твог патрона. Размазио си ме на земљи, пусти ме бар да на небу постанем човек попут тебе. А то може само на један начин. Мрзећу смрт, као што си ти мрзео живот. *Fuck you*, Маројевићу!

Гробари пришли су сандуку и гурнули га у импровизовану пећницу.

Маројевићева сестра од стрица пришла је Олги и Белану. Замерила је организаторки што је за испраћај покојникових земних остатака изабрала непристојног говорника.

– Учинило ми се да би се његов говор највише свидео Игору – мирно је одговорила.

– Значи да га ниси познавала – рекла је рођака и отишла гунђајући.

Док су званице напуштале просторију, раднике обезбеђења за пролаз је молила Ирина Марковић: прозна и драмска списатељица, песникиња, филозофиња, колумнисткиња, политичка аналитичарка, историчарка, дицејка, реперка и права Београђанка. Иако су јој они објашњавали да је церемонија већ обављена, Ирина је махала позивницом и говорила како има оправдан разлог за кашњење. Другом руком је држала поводац на којем је била Ени, која се, видевши газдарицу, бојажљиво скривала иза Ирининих леђа. Радници обезбеђења нису пустили Ирину унутра и чинило се да је дотични неспоразум бескрајан. Емина је пришла Ени, сакрила се и почела да је љуби по косматом челу.

– Брига ме за ваше ритуале – закључила је Ирина. – Понећу његову књигу с посветом и спалићу је у Дунаву, близу ког је и рођен. Биће то његова кремација само за мене – рекла је флегматичним радницима обезбеђења.

Белан је посматрао витку, високу и тек мало погрбљену Олгину фигуру како се удаљава окружена људима из приватног обезбеђења. Као да је осетила његов поглед, застала је и окренула се. Осмехнула му се. Био је то најдужи поглед који му је упутила.

Неконвенционална сахрана којом је покојник увредио неке незване посетиоце појачала је пизму спрам њега. Јесте публика део његових књига вратила – а део увела – међу најпродаваније. Али можда зато што је на испраћај неуспешно покушало да уђе и пет-шест новинара без позивнице, Маројевић је у смрт испраћен с доста мржње (у овом случају прилично разумљиве).

Таблоиди су његово самоубиство описали делом морализујући (наслов *Унизио најсвештије обичаје*). Неки од њих су се зајебавали. Бар недељу дана залазили су у детаље Олгине и његове везе. Један текст је описивао како га је она својевремено преварила с неким ђаконом, а Маројевић наводно није раскинуо али се верио с другом. Један текст је говорио о томе како је, убеђен да је она тренутно у свом стану с тим „попом”, „у видно алкохолисаном стању” провалио унутра па је, кад никога није нашао, дао себи одушка тако што је, наводно, умало убио комшију који је реаговао на ларму коју је он направио. Кад се због тога нашао у полицијској ћелији на Врачару, канда је полицајцу који је читао *Информер* цинично понудио да га научи свим словима абецеде. Тај је за сајт *Телеграфа* изјавио како се сећа колико му је било жао што ради у врачарском МУП-у, где су запослени инструисани да поштују приведене, а не у земунском или новобеоградском, у којима би комотно могао да му угрози живот. Можда је медијски скандал око Маројевићеве смрти трајао неочекивано дуго баш зато што је поводом дотичне изјаве новобеоградски МУП реаговао оштрим саопштењем за јавност и што се у све неочекивано умешао земунски, по чијем саопштењу се њихова и новобеоградска станица не могу упоредити и који је садржао неколико примера за недопустива прекорачења професионалних овлашћења до којих је дошло у потоњем. Тако је дошло до апсурдне претње новобеоградског МУП-а да ће тужити земунски и врачарски за увреду и клевету, што је попраћено с доста подругливих коментара читалаца веб-издања појединих београдских жутих и шарених дневних новина.

Детаљнијег нагађања разлога за Маројевићево самоубиство није било много, али су покривала широк спектар, од таблоидних тврдњи да му је то био очајнички покушај да коначно постане славан, „па ако и после смрти”, преко једног теоријског текста објављеног на нету, до микроесеја у недељницима. Неки непознати психијатар узрок је нашао у „краху плана” да Маројевић коначно почне да дели „животни простор са животном љубављу”.

Већину тумачења обавили су ипак анонимни коментатори са сајтова *Полиџике*, *Блица* и Б92. Писали су да је Маројевићу самоубиство значило покушај да по сваку цену обезбеди место у историји српске књижевности, у којој још од скока Њопић, Бранка

с истоименог моста 1984. године ниједан аутор није директно починио суицид. Боље упућени али не мање саркастични коментатор никнејма Жика Врачаруралац написао је на сајту Б92 да се стваралац упуцао у слепоочницу можда у нади да ће као један његов прозни јунак после неуспешног самоубиства остати жив а слеп. „Био би му то и једини начин да макар по нечему личи на Борхеса”, написао је и добио троцифрен број препорука (+). Један од коментатора је, на крају, објаснио Маројевићево „комбиновано самоубиство” као последицу његовог прозног првенца, где приповедач тврди да не постоји сигуран вид суицида па озбиљан *кандидат* за *самоубицу* мора комбиновати више његових облика. Тај читалац није добио ниједну препоруку, а његов никнејм одмах је заборављен.

(Одломак из истоименог романа)